Vereniging van Vrienden van het Gemeentemuseum Helmond.

3 daagse excursie naar Groningen.

donderdag 2 oktober 1997.

Om 7.40 u. vertrekken 37 „Vrienden van het Gemeentemuseum" o.l.v. de Hr. v.d. Da vanaf het Ehadterrein aan de Engelseweg naar Groningen.
De chauffeur, Gonnemiek v.d. Horst, brengt ons langs de Zuid-Willemsvaart, (de N.265) en de A.50 noordwaarts. In het A.C. restaurant Apeldoorn is er koffiepauze van 9.45 u - 10.30 u. Dan rijden we rechtstreeks naar het doel: het nieuwe museum van onze meest noordelijke hoofdstad, waar we om 12.45 u. aankomen. Na de lunch volgt er van 14.00 u - 15.15 u. een rondleiding in het uit meerdere delen bestaande gebouw, een kunstwerk dat door de Italiaanse architect Mendini is ontworpen, in samenwerking met zijn collega's Coop Himmelb(l)au en Philippe Starck. Blikvanger is de „gouden toren", die als depot dienst doet. Het meest spraakmakende deel is de „hal" met meniekleurige balken. De architect Coop Himmelb(l)au werkt niet traditioneel: we treffen een raam in de vloer aan en kijken zo in 't water dat 't museum omgeeft. Tijdens de rondleiding, via aangegeven looproutes, vernemen we dat „mutant materials" zijn gebruikt, andere materialen dan je verwacht: een vaas van rubber b.v., en legeringen van metalen o.a. titanium, dat verwerkt is in 'n fiets en 'n rolstoel.
In de afdeling moderne kunst was tijdens ons bezoek de mode aan de orde: de robotcouture van Vivianne Westwood (Eng.): de schotse kilt. Veel werk is er van Inez van Lamsweerde en ook de kleurentheoreticus Peter Struyken is vertegenwoordigd. „In gekleurde zalen kleurt veel", zei onze gids. Ze wilde laten uitkomen dat Mendini gekeken heeft naar de pointillist Paul Signac en diens techniek heeft uitvergroot.
De afdeling kunstnijverheid is ondergebracht in een bakstenen paviljoen. Ook de afdeling geschiedenis en archeologie bevindt zich in kleine paviljoentjes.

We zien er voorwerpen uit de „wierden" (= terpen) b.v. een vuurhaard onder glas en bewijzen van de „pronkende elite" - een pronkkast met zilver - van de rijkste man van Groningen, de heer Jan Albert Sichterman.
In het cirkelvormige gebouw van Philippe Starck, zilverkleurig van buiten en vele gordijnen van binnen, treffen we porcelein aan, o.a. chine de commande, dat zich bevond aan boord van de „Geldermalsen", een schip dat verging en tot 1985 op de bodem van de zee is gebleven. Aan boord bevonden zich 150.000 porceleinen voorwerpen, o.a. borden in verschillende typen, V.O.C. porceleir uit 1602/1604 en Chinees grafkeramiek (± 200 v. Chr.) Delfts blauw is een nabootsing van het Chinese porcelein. Oorspronkelijk was het aardewerk. Veel is bewaard gebleven, want men was zuinig in Groningen!
Rond 16.30u. komen „de vrienden" aan in hotel Mercure, ons overnachtingsadres.
Om 18.30u. volgt - na 't aperitief - het diner, dat bestond uit: groentesoep, kipfilet met sperciebonetjes en gebakken aardappeltjes met fruitcocktail als toespijs.

vrijdag 3 oktober 1997

Om 7.30u begint voor het gezelschap de nieuwe dag, met om 8.30u een heerlijk ontbijt. Hierna „steken we over" naar het nieuwe hoofdkantoor van de Gasunie, het tweede mooiste gebouw van de stad.
Rond 10.00u krijgen we een rondleiding in het zeer bijzondere gebouw waar 950 mensen werken.
In het eerste deel zien we een computergestuurde tentoonstelling die begint met een tijdperkbalk. In het carboontijdperk - 350 miljoen jaar geleden - ontstonden steenkool, zandsteen en zout. De zandsteenlaag heeft een reservoirfunctie. Het gas in het Slochterenveld, gevonden in 1959, is een van de grootste gaswinningsvelden van de wereld. Ook in Noorwegen bevindt zich een groot veld. In 1963 werd de Gasunie opgericht. Die verhandelt en exporteert gas.
In 4 blokken worden behandeld: 1. geologie 2. techniek 3. techniek en export 4. toepassingen (in keukens en kassen)
De putten geven oorsprong en ligging aan, plus het energieverbruik. De gasvelden bevinden zich op 't land en in zee. Boorplatforms bevinden zich op

350 – 400m. boven de zeespiegel. De gassamenstelling verschilt per veld. Seismologisch onderzoek bepaalt de ligging van het aardgas. Voor boringen zijn vergunningen vereist, proefboringen zijn altijd toegestaan.
In de diavoorstelling over gas vernamen we dat er 11.000 km. leidingen zijn. 6000 hiervan is in het bezit van regionale maatschappijen. Men spreekt van: Groninger gas en pseudo-groninger gas, dat dezelfde samenstelling heeft als 't Groninger gas; van hoog calorisch gas (met stikstof) en laag calorisch gas waaraan methaan wordt toegevoegd. Ommen heeft een mengstation om stikstof toe te voegen. Naast mengstations zijn er voedingsstations, die 't gas reinigen, en meet en regelstations, waar geur wordt toegevoegd om 't gas te lokaliseren. Dit noemt men odorisatie.
Bij Rotterdam is een L.N.G. installatie (liquid natural gas) L.N.G. is afgekoeld gas.
Een film toont ons op 'n fictieve dag – 31 febr. – wat er moet gebeuren om de gasgarantie (= het ononderbroken transport van gas) te verzekeren. Per dag wordt een gastransportplan bepaald en elke 2 minuten controleert de computer de gasdruk.
Het tweede deel van de rondleiding betrof het gebouw, dat aan alle eisen voor 'n nieuw hoofdkantoor voldoet.

1. het is een communicatief gebouw met één ingang, centrale hal met trappenhuis en draaitrap, veel lichtinval en met een organische architectuur: veel hout (beukenhout) natuurlijke materialen en natuurlijke kleuren: regenboogkleuren in het trappenhuis.
2. het is een flexibel gebouw: er is een hoogbouwgedeelte (hoogte 87 m.) en een laagbouwgedeelte dat er als een kraag omheen hangt. Er zijn 16 verdiepingen.
3. de locatie: dicht bij het oude hoofdkantoor, bij het stadspark aan de rand van de stad.

Met de bouw werd in 1989 begonnen en deze werd in 1994 voltooid. De architect, Alberts, is uitgegaan van de „derde huid theorie". Na huid en kleding biedt de behuizing de derde beschermingslaag tegen de buitenwereld. De vormen zijn grillig. Er zijn geen hoeken van 90°. Ronde vormen komen we niet tegen, wel de vijfhoek of het pentagram (voor de kenners: de gulden snede)
Het groen is geïntegreerd in het gebouw. „De groene straat", aangelegd door

Jörn Copijn c.s. tuinarchitecten, is aangelegd om rust uit te stralen. hangs palmboom en oleander „stromen mensen door". Een watersculptuur wordt het „hart" van het gebouw genoemd.

In de p.r. ruimte worden recepties gehouden en vinden lezingen plaats. In de ramen die oorspronkelijk in glas-in-lood zouden worden uitgevoerd, bevinden zich vlaggen in roodkoper van de kunstenares Marthe Röling. Zo is er contact met de buitenwereld en zijn er geen gordijnen nodig. Ook hier weer veel hout, een spreekgestoelte, multifunctionele tafels – in vijfhoek- en een groot scherm voor films.

Op weg naar de 2e verdieping horen we dat er 1,5 miljoen bakstenen zijn gebruikt voor het trappenhuis. In de vorm van een stemvork is er een balk gestort met beton: constante druk 1200 ton. De voegen zijn geïmpregneerd.

Het personeelsrestaurant, geopend van 12.00u – 13.30u. lijkt op 'n serre. Er is een daktuin met afwatering. De stoelen zijn uitgevoerd in regenboogkleuren en het ventilatiesysteem is computergestuurd. Het hele gezelschap gaat met de lift naar de 16e verdieping.

In de directievergaderzaal heeft men uitzicht over de stad, waar we vier torens zien, waaronder de Martinitoren, de Oa-kerk en het groene torentje van de universiteit.

Als vloerbedekking zijn tapijttegels met houtnerfmotief gebruikt.

De Nationale Schildersprijs is aan één schilder toegekend, aan degene die in 9 maanden het trappenhuis heeft geschilderd, want dit werk moest door „één hand" worden uitgevoerd.

Met de trap gaan we één verdieping lager: de 15e verdieping is een werkverdieping. Daar hebben we uitzicht op het stadspark en horen we dat op elke etage een pantry is met postvakken. Dit om mensen elkaar te laten ontmoeten. Gaf de bovenste etage uitzicht op de stad (de directie-vergaderzaal is „het verstand") de andere etages zien uit op het stadspark („het gevoel", zo zei onze gids.)

Interieurarchitecten gebruikten „rechte hoeken", er is veel moderne kunst die vanaf 1980 in het bezit is van de Gasunie. Het doel is: verbetering van de werkplek en het in contact brengen van het personeel met moderne kunst. Er is een kunstcommissie die Nederlandse moderne kunst van nog levende kunstenaars

selecteert, met een tendens om vooral de drie noordelijke provincies aan bod te laten komen, maar ook anderen waren vertegenwoordigd, b.v. Armando, Lucebert en Jef Diederen. Een blik over de trapleuning geeft zicht op het parkeerterrein: een fietsenstalling met plantjes op het dak!
Langs plantenbakken – met lokaal irrigatiesysteem – en bronsplastieken van Kiny Lopinga (1943) verlaten we dit „paleiskantoor" om 's middags met de bus naar de vesting Bourtange te gaan, ruim 300 jaar geleden één van de belangrijkste vestingplaatsen in Noord Nederland.
Onderweg legden we aan bij Van der Valk, in Zuidbroek, voor de lunch.
De weergoden waren ons deze middag niet gunstig gezind, het regende behoorlijk toen we 'n kwartier later dan afgesproken bij gids Rieka aankwamen. We hoefden daarom maar kort naar haar te luisteren!
Een Lange is een zandrug en tijdens de 80 jarige oorlog (1568-1648) liet Willem Lodewijk van Nassau hier een vesting bouwen (1593). Het is niemand ooit gelukt deze gebastioneerde vijfhoek in te nemen, omdat er een moerassig gebied omheen lag. Vanuit de twee poorten, de Driesse en de Munsterse poort, komt men op een schilderachtig marktpleintje, dat 14 oude lindebomen telt. Vanuit de kern van de vijfhoek lopen 10 straatjes naar de wallen en bastions die onderling weer verbonden zijn. Ze vormen een „stralend" stratenpatroon. In het plaatsje wonen 400 mensen, waarvan 60 binnen de wallen. Tot de bezienswaardigheden behoren: de houten ophaalbruggen, twee oude officiershuizen uit de 17e eeuw, de turfschuur, een oud militair gebouw, nu een verenigingsgebouw, een houten garnizoenskerk en 's Lands Huys, nu een restaurant.
In het voormalige kruithuis zien we een dia-voorstelling (15.30u-16.00u.) We krijgen nog ongeveer drie kwartier tijd naar eigen besteding en gaan om 16.45u terug naar de stad Groningen (164.000 inw.) die bekend is om zijn universiteit (sinds 1614), zijn 18e eeuws stadhuis en zijn handels- en verzekeringskantoren.
Om 19.00u. gaan we dineren in restaurant „de Sixtijnse Kapel", waar we naar een tamelijk donkere kelder worden geleid met weinig ruimte (of helemaal niet!) en geen frisse lucht. De heiligenbeelden waren in deze profane lokatie niet altijd zo ideaal gesitueerd, maar de keuken was goed: keuze uit tomatensoep of kalfkoen hors d'oeuvre / haai(!) met worteltjes, aardappelen en sla / geconfijte appeltjes met ijs / thee of koffie tot besluit. De afrekening van de drank was tijdrovend en spannend! Om 23.30u

zijn we - na 'n korte wandeling en busrit - weer terug in het hotel.

zaterdag 4 oktober.

Na 't ontbijt (± van 9.00 u) worden de koffers ingeleverd en om 10.25 u. vertrekken we naar Eelde, gelegen aan de Hondsrug. We bezoeken er om 11.00 u. het particuliere museum „de Buitenplaats". Dit museum is ontstaan op initiatief van de Hr. en Mw. van Groeningen.
In het centrum van Eelde werd in 1654 een z.g. „schuldenhuis" gesticht, het latere gemeentehuis, waarvan de heer Alting de eerste bewoner was. Toen deze heer overleed trouwde zijn dochter met de heer Nijsingh, die in 1713 een beroemde appelhof aanlegde, (80 verschillende soorten) niet zozeer voor de oogst, maar de hof had een prestigefunctie. Nu besteedt de Pomologische Vereniging er aandacht aan. Tijdens de inleiding van de heer van Groeningen vernamen we dat de maquette eerst een luchtkasteel was. Het Nijsinghhuis was te klein voor museumbezoek, het nieuw te bouwen paviljoen ernaast was duur, de appelhof was nog niet te bezoeken. De haalbaarheid van het 3 delige museumplan moest worden aangetoond. Kosten : 4 miljoen gulden, waarvan 1 miljoen voor de tuin en 2,5 miljoen voor de nieuwbouw.
In het Nijsinghhuis, woonhuis van de heer en mevrouw van Groeningen, bracht Matthijs Röling wandschilderingen aan en samen met Wout Muller beschilderde hij het interieur. Het huis werd 9 oktober 1996 door de koningin geopend.
In het eerste jaar van zijn bestaan bezochten 55.000 mensen, i.p.v. de 20.000 verwachte bezoekers, het museum. En dit, zo zei de Hr. van Groeningen, terwijl de noorderling a-musisch en niet romantisch is! Subsidies en bijdragen van de cultuurfondsen (o.a. het Prins Bernhard Fonds) zorgden voor 2 miljoen gulden. Nu ontbreekt nog ƒ 300.000,- voor de tuin.
De (organische) architect Ton Alberts - dezelfde van de Gasunie - Koeey opdracht een gebouw met gracht te ontwerpen. Tegenover de vijver is het restaurant. De tuin is een klassieke geometrische tuin met groene architectuur (= gekapte buxus), aangelegd door de Belg Jacques Wirtz.
De Hr. en Mw. van Groeningen kozen voor figuratieve Nederlandse kunst. De exploitatie moet laag blijven, daarom werkt men met vrijwilligers. Jeder jaar

is er een tentoonstelling in het najaar.

Thema's voor 1996-1997 en 1998 zijn : 1. de veelheid
2. de grijpbare vorm
3. de los gezongen toets.

Dan 12.00u - 13.00u. krijgen we de gelegenheid de schoonheid van de moderne kunst te (leren) waarderen. We zien 4 werken van Willink, de 4 seizoenen van Matthijs Röling, werk van Pat Andrea e.a.
Om 13.20u. rijden we langs het vliegveld Eelde richting Assen. Om 15.15 u. krijgen we één uur maaltijdpauze in het A.C. Restaurant Apeldoorn. Hierna gaan we huiswaarts. Om exact 18.00u. zijn we weer in Helmond terug.
Met dank voor de prima georganiseerde en waardevolle driedaagse gaat ieder dan „zijn's weegs!"

Antoinette M.E. van Well.